

3. Русняк М. Стратегія інтернаціоналізації малих і середніх підприємств України в умовах глобальної економічної турбулентності. Економіка та суспільство. 2025. № 82. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-158>(дата звернення: 03.05.2026).

4. Mykolenko I., Yalovega D., Lysenko V. Environmental responsibility system of small and medium-sized enterprises: current state and development directions. Ukrainian journal of applied economics and technology. 2025. Т. 2025, № 4. С. 52-56. URL: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-4-9>(дата звернення: 03.05.2026).

Хамініч С. Ю.,

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри соціально-економічних дисциплін

Бринзело Д. О.,

Дніпровський державний університет внутрішніх справ
м. Дніпро

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ДРАЙВЕР ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах трансформації економіки та загострення безпекових викликів для України особливого значення набуває розвиток територіальних громад як базового рівня соціально-економічної системи держави. Децентралізація, яка стала однією з ключових реформ останніх років, відкрила нові можливості для місцевого розвитку, але водночас поставила перед громадами складні завдання щодо забезпечення економічної спроможності, конкурентоспроможності та стійкості. У цьому контексті інтелектуальний капітал постає не лише як ресурс розвитку, а як стратегічний чинник національної безпеки.

Інтелектуальний капітал охоплює сукупність знань, навичок, компетенцій, інноваційного потенціалу, а також соціальних зв'язків і довіри в межах громади. Його складовими традиційно вважають людський, структурний та соціальний капітал. Саме ці елементи визначають здатність громади генерувати нові ідеї, впроваджувати інновації та адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. У ситуації, коли матеріальні ресурси є обмеженими, а інфраструктура часто зазнає руйнувань, інтелектуальний капітал стає ключовим драйвером відновлення та розвитку[1].

Економічний розвиток територіальних громад дедалі більше залежить від якості людського потенціалу. Освічене, мобільне та підприємливе населення здатне створювати нові бізнеси, залучати інвестиції та ефективно використовувати наявні ресурси. Водночас відтік кадрів, демографічні проблеми та нерівномірний доступ до освіти і можливостей залишаються суттєвими викликами для багатьох громад України. Тому формування, збереження та розвиток інтелектуального капіталу мають стати пріоритетом місцевої політики.

Особливу роль у цьому процесі відіграють освітні та наукові інституції, а також партнерство між владою, бізнесом і громадянським суспільством. Інвестиції в освіту, професійну підготовку, цифрові навички та інноваційну інфраструктуру сприяють формуванню середовища, в якому інтелектуальний капітал може реалізовуватися максимально ефективно. Крім того, важливим є створення умов для повернення та інтеграції фахівців, які виїхали за кордон, що особливо актуально в умовах війни.

Інтелектуальний капітал безпосередньо впливає на рівень економічної безпеки територіальних громад.

Громади з високим рівнем людського розвитку та інноваційної активності є більш стійкими до криз, здатними швидше відновлюватися після потрясінь та ефективніше протидіяти зовнішнім загрозам [2]. Вони формують локальні економіки, орієнтовані на додану вартість, а не лише на використання сировинних ресурсів. Це, у свою чергу, зміцнює економічну основу національної безпеки держави.

У системі національної безпеки України економічний розвиток територіальних громад виконує стабілізаційну функцію. Сильні громади забезпечують зайнятість населення, зменшують соціальну напругу та підвищують довіру до державних інституцій. Інтелектуальний капітал у цьому контексті виступає не лише економічним, а й соціально-політичним ресурсом, що сприяє консолідації суспільства та формуванню стійкості до інформаційних і гібридних загроз.

Водночас слід зазначити, що ефективне використання інтелектуального капіталу потребує належного інституційного забезпечення. Це включає прозоре управління, стратегічне планування розвитку громад, підтримку інновацій та підприємництва, а також розвиток цифрових інструментів управління. Без цих елементів навіть значний інтелектуальний потенціал може залишатися нереалізованим.

Таким чином, інтелектуальний капітал є ключовим фактором економічного розвитку територіальних громад України та важливою складовою системи національної безпеки. Його розвиток сприяє підвищенню конкурентоспроможності громад, зміцненню їх економічної стійкості та забезпеченню довгострокового розвитку держави. У сучасних умовах саме інвестиції в знання, освіту та інновації визначатимуть майбутнє України як сильної, незалежної та демократичної держави.

Список використаних джерел

1. Бринзело Д.О. Інтелектуальний капітал як чинник забезпечення національної безпеки. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 березня. 2024 р.); у 2-х ч. Ч. II. Дніпро : ДДУВС, 2024. С. 269-271.

2. Хамініч С., Пилипенко В., Пилипенко Н., Сокол П. Емпіричний аналіз соціально-економічних детермінант розвитку сільських і селищних територіальних громад. *Agricultural and Resource Economics*. 2022. Vol. 8. No. 2. Pp. 226-247.